

Hörjesås Södregård

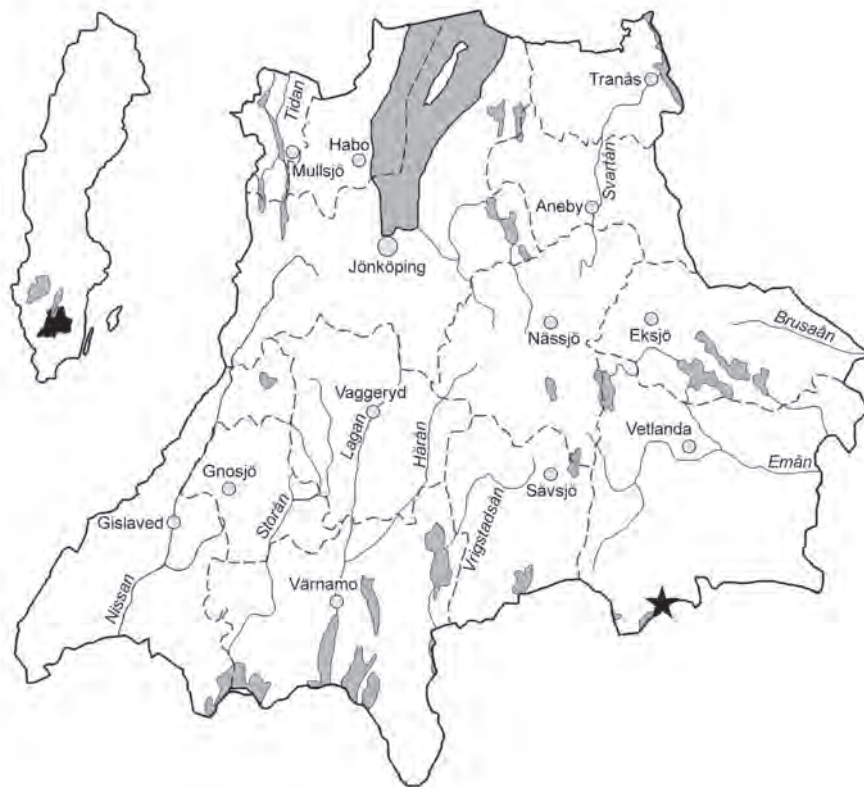
Antikvarisk medverkan i samband med
restaurering av gårdsmiljö

*Hörjesås 2:4, Ramkvilla socken i Vetlanda kommun,
Jönköpings län.*

Hörjesås Södregård

Antikvarisk medverkan i samband med
restaurering av gårdsmiljö

*Hörjesås 2:4, Ramkvilla socken i Vetlanda kommun
Jönköpings län*

Rapport och foto: Britt-Marie Börjesgård
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

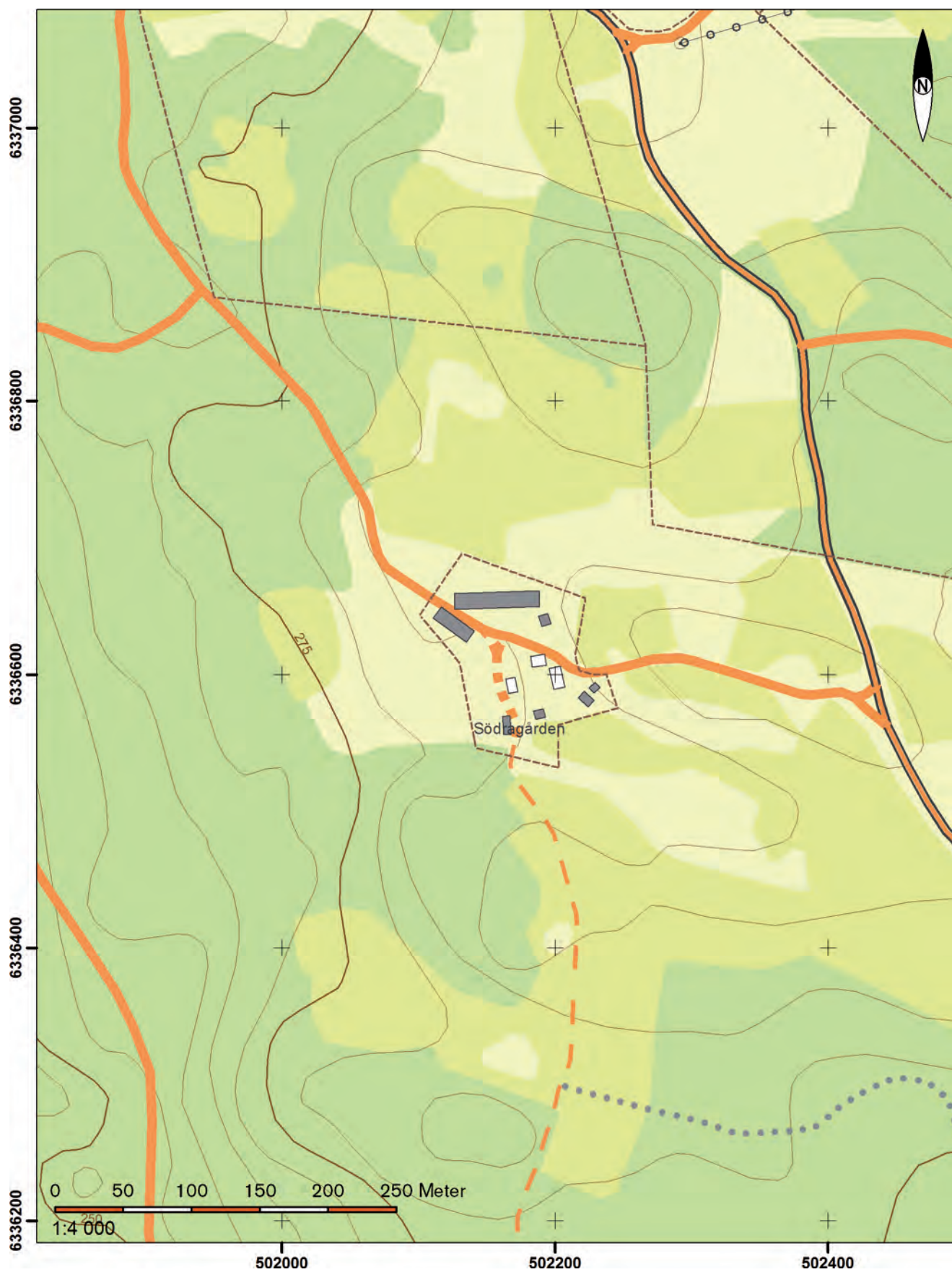
Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2015

Innehåll

Inledning	5
Syfte	5
Historik	5
Bakgrund	6
Före åtgärd	7
Omfattning och vidtagna åtgärder	7
Ettapp 2003	7
Farfarsstugan	8
Restaurering av fönster	8
Restaurering av spisar	9
Fasader och veranda	10
Ettapp 2004	10
Spisar	11
Lokalisering av bakugn	11
Arbeten grund	12
Timmerarbeten	13
Stomlagningar garage / svinhus	14
Ettapp 2005	15
Takarbeten	15
Stomlagning vagnbod	16
Ettapp 2006	17
Loftboden vid gårdsplan	18
Övre boden	21
Ettapp 2007	21
Den gamla ladugården	21
Dubbelladugården	25
Övriga arbeten	26
Ettapp 2008	26
Vedbod och dass	26
Dubbelladugården	27
Dräneringsarbeten	27
Sammanfattning	27
Utvärdering	28
Referenser	28
Arkiv	28
Tryckta källor	28
Tekniska och administrativa uppgifter	29
Bilagor	29
Bilaga 1 Fotografier över tid och från slutbesiktning	29

Utdrag ur digitala fastighetskartans blad: 63F 3aN.

Inledning

Gårdsmiljön till Hörjesås 2:4 i Ramkvilla socken har varit föremål för byggnadsvårdsåtgärder med stöd från Länsstyrelsen i Jönköpings län under flera år. De första insatserna inleddes 2003 och arbetena på gården avslutades 2008. Denna rapport sammanfattar de utförda arbetena. Rapporten är beställd av länsstyrelsen. Jönköpings läns museum har genom Britt-Marie Börjesgård följt arbetena som antikvarisk kontrollant/medverkande och är tillika rapportansvarig.

Syfte

Åtgärderna har syftat till att åtgärda akuta skador för att säkra byggnadernas fortbestånd.

Historik

Äldsta skriftliga belägg för byn är från 1352, namnet skrevs då *Horydzasum*¹. På häradskartan för Västra härad från 1689 är tre gårdar inritade, två om vardera ett helt hemman och en om ett halvt hemman, samt ytterligare en markering som är svårtydd. Den södra gården i byn om ett helt hemman är markerad som *stombn*, vilket är benämningen för ett prästerligt lönehemman utöver prästgården, oftast förekommande i annexförsamlingar. Gården har dessutom en markering för kronohemman. Också i skifteshandlingarna vid 1800-talets mitt beskrivs gården som ett krono pastors stomhemman.

När det laga skiftet genomfördes i Hörjesås by under åren 1847–48 påverkades inte bebyggelsen vid Södregården i någon större utsträckning, eftersom gården hade ett från de andra gårdarna avskilt tomtläge. Södregården bestod av ett mantal krono pastors stomhemman och innehades av kontraktsprosten J Sandell.

Utsnitt ur laga skifteskartan, gårdsläget för Hörjesås Södregård.

¹ Agertz, Jan, 2008, Om ortnamn i Jönköpings län, Jönköping.

Översikt över de tre manbyggnaderna från nordost.

Hörjesås Södregård har i äldre tid brukats i tre parter och varje enhet rymmer än idag manbyggnad, bod och ladugård samt eventuella ytterligare byggnader. Vissa perioder har dock enskilda arrendatorer brukat större enheter än en tredjedel av gården.

Bakgrund

Hörjesås Stom har sedan lång tid tillbaka tillhört kyrkan. Byggnader och delar av inägor såldes 1997, huvudparten av inägor och skogen ägs dock fortsatt av kyrkan. De nuvarande ägarna har bott och brukat en av parterna i generationer. I anslutning till ägobytet var fastighetsägaren i kontakt med både länsmuseum och Vetlanda museum.

Gården finns medtagen i den kulturhistoriska inventeringen över Vetlanda kommun och bedöms ha höga kulturhistoriska värden. Bebyggelsen är också i linje med länets kulturmiljöprofil, det småskaliga jordbrukets bebyggelse, vilket gör att länsstyrelsen har valt att prioriterat gården vid fördelningen av statsbidrag för vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Gården rymmer tre brukningsenheter med var sin mangårdsbyggnad, loftbod och andra uthus samt ladugård. Hela gårdskomplexet är intressant utifrån sin struktur och historia. Byggnaderna i sig som objekt och då kanske framförallt de tre loftbodarna har stora kulturhistoriska värden.

Gårdens bebyggelse och dess utveckling över tid har utretts och finns beskriven i en särskild rapport *Historisk bebyggelseanalys Hörjesås Stom, Hörjeås 2:4 en bebyggelsestudie utifrån kyrkans synhandlingar*. Jönköpings läns museum byggnadsvårdsrapport 2010:37. I vanliga fall finns få skriftliga källor till hur agrarbebyggelsen har utvecklats över tid. Då Hörjesås Södregård har tillhört kyrkan och brukats av arrendebönder har gården och dess byggnader genomgått regelbundna syner för att kontrollera byggnadernas skick och underhållsbehov.

Detalj från loftboden i söder.

Protokollen spänner över perioden 1839–1956 och ger en förhållandevis ovanligt fyllig bild av gårdens hus och dess utveckling.

Före åtgärd

Gården har tre bostadshus grupperade kring en gårdsplan. Det är två enkelstugor i två våningars höjd och en dubbelkammarestuga i 1½-plan. Dubbelkammarestugan, den så kallade farfarsstugan, är det enda av bostadshusen som har omfattats av de genomförda åtgärder.

Bostadshusen är grupperade kring en gemensam gårdsplan. Den så kallade farfarsstugan ligger längst till höger i bild.

Till gården finns tre ladugårdar, varav två är sammanbyggda i en enda lång länga. Vidare finns ett antal timrade bodar och uthus, då varje part har haft sin uppsättning motsvarande byggnader. Bostadshusen är klädda med locklistpanel. Samtliga byggnader är rödfärgade med vitmålade fönster och foder.

Enkelladugården och de flesta timrade bodarna hade skador i stommen och vad gäller bodarna framförallt i syllpartier som har legat mot mark.

Omfattning och vidtagna åtgärder

Etapp 2003

Länsstyrelsen lämnade i april 2003 beslut om bidrag med högst 94 800 kr i bemyndigandemedel för 2004, dnr 434-13313-01 och 434-17750-2. Medlen avsåg restaurering av träfasad, veranda, spisar och fönster i den så kallade "farfarsstugan" samt fönstren i den gamla ladugården. Efter en omDispositionering tidigare lades utbetalning till 2003. Utifrån redovisad kostnad ändrades bidraget till 91 686 (90%).

En av fönsterbågarna före åtgärd.

Lars Wiktorsson skrapar en mittpost.

Farfarsstugan

”Farfarsstugan” har inte brukats som permanentbostad sedan 1950-talet. Den har därefter nyttjats för visst sommarboende. Huset har en dubbelkammарplanform med kök innanför farstun, en storstuga på hela byggnadens bredd i väster och en större kammare med ett smalare rum (skafferi) innanför i öst. Övervåningen är enbart inredd på den östra gaveln med en kammare. Golv, väggar och snickerier är generellt välbevarade. Köket har moderniserats i etapper. Byggnaden har en veranda i söder, entrédörren är en pardörr med fönster i de övre speglarna. Dörrarna, som troligen är samtida med verandan, var brunmålade inför arbetena.

Restaurering av fönster

Den första etappen, genomfördes sommaren/hösten 2003 och omfattade bland annat restaurering av fönstren, det vill säga ytterbågar och karm.

Färgen på fönsterbågar och foder flagnade, kitt saknades i partier. Inför arbetena diskuterades kulörval. Samtliga fönster och foder var vitmålade. I en avvägning avseende helheten i gårdsmiljön valdes att behålla den vita kulören.

Arbetena på bågar utfördes i verkstad och innefattade borttagning av lös färg, behandling av beslag med blymönja, kittning med linoljekitt samt målning. Trävirket i bågar var i gott skick och enbart smärre trälagningar utfördes. Karm och bågar målades med vit linoljefärg. Lösa bågar återmonterades lika befintligt utförande, dvs med spik eller hästkosöm. Renoveringen omfattade nio tvåluftsfönster och ett enluftsfönster.

Vidare renoverades fönstren i den gamla ladugården och målats med vit linoljefärg. Denna del av arbetet omfattade tio fönster i varierande storlek.

På farfarsstugan åtgärdades också entrédörren vid verandan, en pardörr samt tröskeln, smärre trälagningar utfördes och dörren målades i en grön linoljefärg. Färgen fastställdes efter en enklare färgundersökning, vid skrapning av den brunmålade dörren fram-

kom spår av dels en grön kulör, dels en grå.

Entreprenör: Höglandets fönsterhantverkare, Lars Wiktorsson, Eksjö.

Restaurering av spisar

Arbetena har omfattat genomgång och lagning av de två öppna spisarna, en rörspis och en köksspis, byte av spjäll samt lagning och slamning av murstocken på vinden. Någon total genomgång av rökkanalerna omfattades inte i denna etapp.

Den öppna spisen i salen hade mur- och putsckador inne i härden, dels var bottenhärden sönderbränd, dels fanns putsckador på murens stående sidor.

Skadorna på den öppna spisen i den övre kammaren var framförallt koncentrerade till listverket över kupan samt i anslutning till spjället. Vidare var spjället trasigt genom att ett hål hade tagits upp i plåten för ett rökrör till en kamin.

Den marmorerade rörspisen uppvisade sprickor i muren, både i sockeln och över listverket. Murstocken på vinden i öster hade putsbortfall och gråstenen var delvis synlig och då framförallt upp mot taket. Skador som troligen har uppstått i samband med inträngande vatten längs skorsten. Vidare var ramen till spjället vid kökspisen i köket löst.

Putslagningar utfördes på de respektive spisarna, i de skadade partierna, vid spjället i köket samt på murstocken på vind. Ett nytt dragspjäll tillverkades till den öppna spisen i övre kammaren. Vid slutbesiktningen i november 2003 noterades att de krympsprickor i den öppna spisen i salen samt murstocken på vinden som lagades under hösten inte var helt torra, då det hade varit alltför kallt. Vidare noterades ett mindre putssläpp vid spjället i köket. Antikvarien konstaterade att det behövde genomföras en efterbesiktning under våren/sommaren 2004, då murarna har torkat eftersom det inte gick att slutgiltigt bedöma dem innan dess.

De utförda arbetena avsåg att få spisarna tekniskt funktionsdugliga. Den öppna spisen i den övre kammaren hade omfattande

Ovan: murstocken hade skador på vind med putsbortfall upp mot taket.

Ovan till vänster: Spisen i storstugan före åtgärd.

Den öppna spisen i kammaren på vinden hade bland annat skador på kransen.

Rörspisen i kammaren hade sprickor bl.a. i sockeln.

Ovan: Den öppna spisen på övervåningen före åtgärd.
Ovan till höger: Den öppna spisen i salen under arbete.

påväxt av svartmögel. Spisen hade troligen varit struken med limfärg baserad på cellulosalim och i den ouppvärmade byggnaden hade limmet utgjort grogrund för mikrobiell påväxt. Påväxten åtgärdades inte mer än i de partier som berördes i samband med omputsning. Ytbehandling, med kalkning alternativt vitlimning ingick inte i arbetena.

Entreprenör: STEMA, Stefan o Marie Murare AB, Sävsjö.
Slutbesiktning: 26 november 2003.

Fasader och veranda

Etappen innefattade också åtgärder på fasad och veranda. Dessa arbeten utfördes av fastighetsägaren efter råd och synpunkter från antikvarien. Arbetena omfattade översyn och justering av läkten i panelen, av fönsterfoder och av takbrädor på verandan. Vidare rödfärgades byggnaden och verandan vitmålades med linoljefärg.

Etapp 2004

Länsstyrelsen reserverade under 2004 medel till fortsatt restaurering av gårdens byggnader. Till åtgärder på skorsten lämnades bidrag med 70 procent och för övriga åtgärder bidrag med 90 %. Totalt lämnades bidrag om 164 301 kr. Fastställandebeslutet meddelades 2005-03-17 dnr 434-17603-3.

2004 års arbeten omfattade dels fortsatta arbeten på den så kallade farfarsstugan, dels stomlagningar på en av bodarna.

Arbetena på farfarsstugan avsåg murarbeten som omfattade montering av rör i murstockar samt arbete med lokalisering av bakugnen. Murningsarbetena utfördes av STEMA, Stefan o Marie Murare AB, SÄVSJÖ. Vidare utfördes snickar- och timmerarbeten i form av byte rötskadad syll, justering av stenfot, pallning av bjälklag och montering av en följare på östra långhusväggen. Timmer- och grundarbetena utfördes av Byggnadsvård Birkalund.

Under hösten 2004 utfördes ytterligare timmerarbeten, men då på den timrade boden vid sidan om dubbelladugården som ursprungligen har utgjort svinhus och numera fungerar som garage.

Rörspisen i kammaren före åtgärd.

Spisar

Vad gäller montering av rör i rökgångarna var detta en åtgärd som sotarmästaren krävde för att ge eldningstillstånd för byggnadens spisar. Antikvariska krav var att monteringen skulle utföras så att rören ej blev synliga varken i eldstäderna eller över skorsten. För rördragningen i den södra murstocken föreskrevs att håltagningen skulle göras från snedgarderoben på andra våningen och att lagningen efter håltagning utfördes med samma typ av bruk som murstocken var murad med. Insatsrör monterades enligt följande: till de öppna spisarna monterades ADS 200, till rörspisen ADS 120, till köksspisen ADS 110 och till ventilationen i köket FE 125.

Lokalisering av bakugn

Fastighetsägaren var intresserad av att undersöka möjligheten att ta fram bakugnen. I den södra murstocken finns synliga spår efter en bakugn. I skafferiet finns en nisch i muren in mot sidokammaren, med en liten men övertapetserad spiskåpa av plåt. Nischen har under senare år fungerat som en enkel hylla.

En varsam nedknackning av putsen utfördes och ett antal tegelstenar knackades ur muren för att kunna besiktiga den eventuella ugnen. När ugnen var besiktningsbar visade det sig att den var raserad och att detta troligen hade skett i samband med att rörspisen murades upp. Delar av botten var fortfarande täckt med lerbruk, men valvet var rivet. Det upptagna hålet återställdes och putsades med lerbruk.

Traditionellt brukar det kunna finnas en bakugn i murkomplexet mellan storstugan och köket men då köksspisen är ommurad är den eventuella ugnen inte längre synbar. I samband med fasadarbetena lyftes golvet bakom den norra murstocken för att kontrollera eventuella stenar som tryckte på väggen och då blev konstruktionen synlig. Då konstaterades att man hade lämnat demonterad gråsten

Nischen i skafferiet.

Öppnad mur mot bakugn.

Lokaliserad bakugn i köket.

Bakugnen i köket, stenfylld men i övrigt relativt intakt.

på muren när den partiellt hade ersatts med tegel. Noterades också att det har funnits en så kallad "luffarlucka" från salen in över murstocken. Luckan är bevarad men övertapetserad. Ett parti av putsen över kokspisen knackades ner för att lokalisera bakugnen från köket.

Bakugnen i köket var stenfylld men intakt. Delar av fyllnadstenen plockades ut för att kunna besiktiga och dokumentera ugnen. Valvet var i stort sett helt, en sten i valvöppningen mot köket hade fallit ur. Ugnen var ca 80–90 cm djup och putsad med lera i ett antal lager. Några smärre sprickor fanns i lervälv, men det var i stort sett bevarat. Rester av den putsade väggen i den tidigare spiskupan fanns kvar bakom det senare utfyllnadsmaterialet som hade brukats för att få ett rakt väggliv. Lokaliseringen av bakugnen i köket gjordes med ambitionen att dokumentera denna för att sedan återställa muren. Det diskuterades huruvida bakugnen skulle rekonstrueras och köket återställas till ett tidigare skede. Beslutet blev att bevara det 50-tals skede som köket numera präglas av.

Entreprenör: STEMA, Stefan o Marie Murare AB, Sävsjö.

Arbetena besiktigades i samband med övriga insatser.

Arbeten grund

På byggnadens västra fasad hade en sten i stenfoten rubbats. Det var dock inte hörnstenen, så bärigheten var inte påverkad. Golvet i salen ovanför svackade, detta var enligt uppgift, ingen ny skada utan det hade varit så här under en längre tid. I anslutning till återläggandet av sten, inspekterades bjälklaget och det noterades att pallningen av bjälklaget behövde åtgärdas.

En sten i stenfotens sydvästra hörn hade sackat. Stenen före åtgärd.

Stenen i stenfoten som hade satt sig togs ut. Grävning utfördes under stenen ner till fast grund, till "jätter", som ju är det småländska uttrycket för hårt packad morän. Området återfylldes med makadam 0/32 som bärlager tillsammans med småsten. Därpå lades stenmjöl 0/8 som vattnades och packades i omgångar. Stenen lyftes i läge mot syll. Bakomliggande stenmassor som tryckte mot grunden plockades ur. Upplaget pallades och plinten grävdes ur lika grundmuren. Även vid hörnstenen grävdes matjorden ur och

packades med makadam, stenmjöl och skärvor.

Den yttre bärlinan hängde lös, den pallades upp i läge. Bärlinan lyftes inte utan fixerades i befintlig nivå. Den var delvis rötskadad, en furuplanka spikades på bjälkens sida för att stabilisera. Arbetet utfördes under våren 2004.

Timmerarbeten

Timmerarbetena omfattade den östra långsidan. På denna sida har noterats en utbuktning. Inför arbetena konstaterades att detta är en svag punkt i byggnadens konstruktion i så måtto att det bakomliggande murkomplexet innebär att det inte finns en hel mellanvägg mellan kök och sal, som håller samman konstruktionen. För att se huruvida stenar och bruk hade rasat i anslutning till muren och låg och tryckte mot timmerväggen, samt för att kunna inspektera murkomplexets utbredning mot väggen, lyftes golvet bakom murstocken på vinden. Det visade sig att den gråsten som demonterades när man murade om köksspis med tegel hade lagts på muren, varav vissa stenar belastade ytterväggen. Lösa stenar plockades bort.

För att kunna bedöma eventuella stomskador lossades delar av panelen i ett parti mitt på väggen samt i anslutning till den norra knuten. Demonteringen utfördes varsamt och med hjälp av kilar,

så att all panel skulle vara möjlig att återmontera. Efter att panelen hade avlägsnats blev även den gamla köksdörren synlig, och på väggen gick att ana den tidigare köksfarstuns utbredning. I anslutning till köksfastun hade knutskallarna huggits av, vilket också bidrog till väggens instabilitet.

Bottensyllen visade sig delvis vara i gott skick, trots att den ytligt såg rötskadad ut. Syllen i partiet norr om den gamla köksdörren var av ek. Under dörren och söder om denna var syllen rötskadad och byttes. En ny syllbit av torkad furu av god kvalitet cirka 1,60 m lång lades fram till den södra knutkedjan, med ett urtag under dörren. Den nya syllen skarvades halvt i halvt i en bladskarv och drogs med franska bult. Knutbrädorna lossades och den norra knutkedjan kontrollerades, men visade sig vara i gott stånd.

Stenar ur sockeln är flyttade inför grävning ner till fast grund.

Stenar som låg på muren över bakugnen.

Demonterad panel på byggnadens norrsida.

Bottensyllen av ek ser skadad ut, men var i gott skick.

Den så kallade farfarsstugans bukiga vägg med de kapade knutskallarna inspekteras av Pierre Bosson.

Rötskadorna i stommen var koncentrerade till marknivå.

Bottensyllen i porten var skadad.

Pågående arbeten översikt från väster.

Vid återmonteringen så lämnades den gamla köksdörren bakom panelen som den hade varit, dörren kompletterades dock med ny linisolering. Panelen på denna långsida var delvis utbytt i anslutning till att den äldre köksdörren sattes igen, panelen återmonteras på samma sätt som den hade varit spikad, med trådspik. Då detta skildrar den successiva förändring som har skett över tiden och som är en del av byggnadens läsbara historia. En panelbräda byttes tillika två hela och ett halvt läkt. Knutlådorna kläddes med ny granpanel och spikades med 4 tum blank trådspik. En följare monterades för att stabilisera väggen och följer knutlådan i det parti där knutarna hade kapats. Följaren fästes i knuten och i bottensyllen av ek med ett järn och fransk bult. Arbetena utfördes under våren 2004.

Entreprenör: Byggnadsvård Birkalund genom Pierre Bosson.

Slutbesiktning: 11 juni 2004.

Stomlagningar garage / svinhus

Under hösten 2004 vidtog arbeten på boden på ladugårdsbacken vid sidan om dubbelladugården. Byggnaden som är timrad med laxade knutar hade nyttjats som svinhus. Vid dess södra gavel är en bod i regelkonstruktion med pulpettak tillbyggd. Tillbyggnaden nyttjas som garage.

Bottensyllen var generellt i dåligt skick. Det fanns också skador i anslutning till porten där konstruktionen gled isär, beroende på att bottensyllen hade skadats, troligen i anslutning till att golvet cementerades. Mellanväggen till garaget, den tidigare ytterväggen, var även den rötskadad och hade urin- och gnagskador sedan byggnaden brukades som svinhus.

Matjord som låg mot syllan grävdes bort, marken släntades i möjligaste mån för att få ett fall från byggnaden. Huset är placerat nedanför en bergskam, vilket gör att det är svårt att skapa en naturlig slänt för avvattnings på byggnadens östra långsida. Ytan närmast byggnaden återfylldes med ett dränerande lager av makadam. Hängrännor monterades på långsidorna för att avleda regnvattnet.

Ett antal stockar byttes. På den östra långsidan byttes två stockar

i söder (mot garaget), varav den nedersta är en fyllnadsbit och i norr mot ladugården, byttes en stock. På den norra gaveln, mot ladugården, byttes två timmerstockar och en fyllnadsbit. På den västra långsidan, framsidan mot gårdsplan, byttes tre timmerstockar och bottenstocken går nu hela längden och binder ihop konstruktionen. I mellanväggen mot garaget byttes timret över ekstocken och en lagning gjordes mot knuten.

Entreprenör: Byggnadsvård Birkalund genom Pierre Bosson.

Slutbesiktning: 3 december 2004.

Etapp 2005

Länsstyrelsen lämnade i mars 2005 beslut om bidrag med 150 000 kr inkl moms i bemyndigandemedel för 2006, samt bemyndigandemedel för 2007 med samma belopp, dnr 434-17603-03. I augusti 2005 lämnade länsstyrelsen ett tilläggsbeslut avseende arbeten utförda samma år om 120 956 kr.

2005 års arbeten har dels omfattat en partiell omläggning av taket på den så kallade "farfarsstugan" dels stomlagning och -förstärkning på en vagnbod. Arbetena utfördes under vintern/våren 2005.

Täkarbeten

Partiella arbeten utfördes på "farfarsstugans" östra takfall då det hade noterades smärre läckor i anslutning till skorstenarna. Skadad läkt byttes och delar av tegelpannorna plockades om för att få bättre täckning. Som tätning på skorstenens översida lades blyplåt kompletterat med fogmassa. (I diskussionerna inför arbetena hade sagts att kalkbruk skulle nyttjas, den brukade fogmassan godkändes dock.) Vidare utfördes partiella timmerlagningar på takåsen och mellanväggen i anslutning till den norra murstocken.

Vid dörrposten mot garaget hade det nedre timmervarvet dragits isär.

Detalj pågående arbeten tak. En läkt är bytt.

Vagnboden sydost om farfarsstugan före åtgärd.

Stomlagning vagnbod

Under vintern och våren 2005 utfördes stomlagningar och förstärkningsarbeten på den timrade vagn- och vedboden belägen sydost om farfarsstugan. Byggnaden är rödfärgad och klädd med locklistpanel på den södra gaveln, i övrigt står timret bart. Boden hade generella rötskador i bottensyllen, vidare var den södra gaveln partiellt rötskadad bakom panelen. Panelen hade satts som ett skydd för väggen när timmerväggen hade blivit alltför dålig för att stå bar. När panelen hade avlägsnats syntes också spår efter en tillbyggnad med pulpettak, förmodligen ett dass, som hade legat i anslutning till gaveln. Tillbyggnaden hade förmodligen också bidragit till skadorna på väggen genom att vatten hade runnit längs med taket.

Ett antal stockar byttes. På den norra gaveln byttes och blytskarvades delar av bottensyllen. På den östra långsidan, "uppsidan", byttes bottensyllen samt utfördes några halvt i halvt-lagningar på bodens insida. En knutskalle lagades i den sydöstra knuten. På den södra gaveln monterades en följare vid knuten i väster. Även den västra långsidan förstärktes med en följare mot samma knut. Vidare

Knuten mot sydost. Följare är satta på respektive sida om knutskallarna.

Pågående arbeten västra gaveln. Stora delar av bottensyllen är bytt. En blytskarv förbinder det nya timret med den bevarade delen av syllen.

Den skyddande locklistpanelen är demonterad. Skadorna på den sydöstra gaveln är delvis att härleda till en tidigare tillbyggnad. På väggen kan man ana linjen efter tillbyggnadens pulpettak.

Pågående arbeten, långsidan mot nordost. Bottensyllen är bytt och urtag är gjort inför en partiell halvsulning.

gjordes partiella lagningar av bottensyll och timmer mot nämnda knut. Panelen på den södra gaveln återspikades och kompletterades med viss ny läkt, (sex lister), enstaka kompletterade panelbrädor, en ny vattbräda och nya knutlådor.

Vid slutbesiktningen diskuterades utformningen på en av knutlådorna, då den inte är helt traditionellt utformad. Istället för hela panelbrädor var det satt locklistpanel, då det hade varit svårt att få fram tillräckligt bred panel av god kvalitet eftersom de kompletterande följarna hade ökat knutens bredd. Beslutet blev att godkänna den utförda utformningen.

Fastighetsägaren hade under vintern 2004–2005 rensat grunderna från matjord där den låg mot syllen och släntat marken i möjligaste mån för att få ett fall från byggnaden. På långsidan i nordöst fanns en stensatt gång respektive väg under matjorden. Ytan närmast byggnaden återfylldes med ett dränerande lager av makadam.

Entreprenör: Byggnadsvård Birkalund genom Pierre Bosson.

Slutbesiktning: 10 juni 2005.

Ettapp 2006

Länsstyrelsen lämnade i mars 2005 beslut om bland annat bidrag med 150 000 kr inkl moms i bemyndigandemedel för 2006, dnr 434-17603-03. I november 2006 rekvirerades 133 349 kr (90 % av faktura på 148 166 kr) för utförda arbeten, vidare avsattes 16 551 kr för tvättning och rödfärgning av ladugården.

Årets arbeten omfattade timmerlagningar på en av loftbodarna. Vid planeringen inför arbetena diskuterades att åtgärda två bodar, men då skadorna visades sig vara mera omfattande på den första boden efter att all panel hade avlägsnats hanns bara arbeten med på denna.

Smärre grävningsarbeten utfördes i anslutning till flera av bodarna och vid dubbelladugården avseende vattenavrinning.

Arbetena utfördes i huvudsak under oktober månad.

Loftboden i söder före åtgärd.

Loftboden vid gårdsplan

Den timrade loftboden som avgränsar gårdsplanen i söder är relativt ålderdomlig i sin utformning. Den har en huggen dekor i den utskjutande loftbalken och portarnas gångjärn har en enkel dekor i smidet. I synehandlingen från 1830-talet anges att vissa knutar har brädkläts sedan förra synen. Detta antyder att knutarna hade skador, vilket i sin tur indikerar att boden redan då var relativt ålderstigen. Utifrån dessa uppgifter kan man anta att boden åtminstone är uppförd på 1700-talet. Loftboden är indelad i två celler. Den är klädd med locklistpanel på tre av fyra fasader. Detta gjorde att det på förhand var svårt att bedöma hur omfattande skadorna var. Vissa skador var dock uppenbara och gick även att se från bodens insida, så som den rötskadade knuten i loftbodens sydöstra hörn.

På framsidan, fasaden mot norr, byttes den tidigare delvis bytta bottensyllen mot öster och under dörröppningar, bindstocken samt trösklarna. Stocken över bottensyll lagades halvt i halvt öster om dörröppningen. Ilagning av såtar utfördes. Vidare gjordes några partiella lagningar av vankanter. I knuten mot väster lagades en knutskalle.

Rötskador vid tröskeln.

Pågående arbeten på bodens framsida.

På den östra gaveln utfördes ett antal timmerlagningar mitt på väggen, både genomgående lagningar och halvsulningar. Vid denna gavel har funnits en tillbyggnad. De två rektangulära hålen i stommen på denna fasad är troligen att hänföra till tidigare infästningar av takåsar. Bakom panelen gick också att ana den tidigare tillbyggnadens takfall. Skadorna på väggen och de stora skadorna på den anslutande knuten beror troligen på vattenavrinningen från tillbyggnadens tak.

Knuten mot öster och bodens baksida lagades. Inför arbetena hade två alternativa förhållningssätt diskuterats. Antingen att låta förlorat material vara förlorat och säkra byggnaden genom att binda ihop timmervarven med bandjärn över knuten eller att göra en lagning av knutarna där förlorat/rötskadat material ersätts. Beslutet blev att laga och ersätta det förlorade materialet. Ett antal knutskallar var helt borta. På östra gaveln ersattes motsvarande sju knutskallar. Vidare byttes bottensyllen och på södra långsidan ersattes också motsvarande sju knutskallar.

Pågående arbeten på bodens östra gavel. Skadorna på knuten är troligen orsakade av takdropp från den tidigare tillbyggnaden vars takvinkel tydligt kan skönjas på timmerväggen.

Ovan: skador och lagning av knuten.

Pågående arbeten på bodens södra långsida.

Demontering av panel, västra gaveln.

Skador orsakade av möss eller råttor, till vänster i bild, ett upplag av gamla körbärskärnor.

Pågående timmerlagningar.

Den västra gaveln visade sig vara i mycket större behov av reparationer än vad som hade kunnat förutses. Efter att panelen hade lossats uppdagades att stora delar av fasaden hade utgjort råttbo, så kärnan var urgröpt i långa stycken. Ett tiotal timmervarv byttes mitt på fasaden. Panelen återmonterades efter viss diskussion huruvida den lagade stommen skulle visas eller ej. Fönstret på den västra gaveln kompletterades med ett foder och en droppbräda för att undvika vatteninträngning mellan panelen och timmerväggen.

Vidare utfördes viss grävning vid bodens östra gavel. Grundstenen till det tidigare rivna skjulet lyftes bort för att undvika regnstänk på fasaden från denna.

Entreprenör: Sydsvensk byggkultur genom Pierre Bosson och Robin Andersson.

Slutbesiktning: 20 oktober, med en efterbesiktning den 25 oktober 2006.

Övre boden

Under året utfördes även viss grävning vid den timrade mindre loftboden, belägen nordost om vagnboden. Jord mot sockel på byggnadens nordostsida avlägsnades och ersattes med makadam. Detta arbete utfördes av fastighetsägaren.

Panelen lossades partiellt på den mindre loftboden nordost om vagnboden för att kontrollera timmerväggarnas status. Då väggarna var i gott skick, behövdes inga åtgärder utföras på byggnaden. Vissa markarbeten gjordes för att skydda sockeln.

Ettapp 2007

Länsstyrelsen lämnade i mars 2005 beslut om bidrag med 150 000 kr inkl. moms i bemyndigandemedel för 2007. (Beslutet innefattade även bemyndigandemedel för 2006 med samma belopp.) Länsstyrelsen beslöt i januari 2008 att lämna bidrag för kulturhistoriskt motiverade överkostnader med 74 073 kr inkl. moms för 2007, dnr 434-16258-07. Beslutet innefattade även ett bemyndigande för 2008.

2007 års arbeten omfattade framför allt timmerlagningar och förstärkningsarbeten på den gamla ladugården och det anslutande garaget. Vidare byttes panelen på den gamla ladugårdens gavel över garaget och fönstren på dubbelladugårdens framsida målades. Arbetena på den gamla ladugården utfördes i två etapper, dels under tidig vår och dels i november. Vårens arbeten innefattade partiella timmerlagningar på ladugården samt byte av en vägg på det anslutande garaget.

Den gamla ladugården

Enkelladugården, som i dagligt tal kallas den gamla ladugården, är uppförd av timmer i en blandkonstruktion med vissa timrade partier och andra uppförda i skiftesverk. Taket är täckt med korrugerad plåt. På ladugårdens östra gavel finns en timrad tillbyggnad med pulpettak som ursprungligen utgjorde svinhus. Tillbyggnaden har i modern tid använts som garage. Delar av ladugården används av hembygdsföreningen som ett enklare lantbruksmuseum. Ladugår-

Den gamla ladugården ligger väster om manbyggnaderna och längs med vägen.

den anges i kyrkans synoprotokoll vara nybyggd 1876 och innehöll enligt handlingarna loge med två lador, fähus, stall och fårhus under ett tak samt en redskapsbod. Ladugården utgick ur syn 1937 då arrendatorn avträdde. Då noterades också att den fick användas av pastoratet till ombyggnad av de andra ladugårdarna eller säljas. Ladugården är interiört oförändrad med bås av trä och timrade kättar. Det ålderdomliga skicket är en konsekvens av att byggnaden i princip inte har använts för det produktiva jordbruket sedan 1930-talet. De på gården gjorda moderniseringar och anpassningar har istället skett på den brukade dubbelladugården.

Fähuset före åtgård.

Pågående lagning under fönstret mot framsidan.

På framsidan utfördes timmerlagningar under fönstret i fähuset, två timmerbitar byttes genomgående och på insidan utfördes halvsulning av ytterligare tre timmer under och ett vid sidan om fönstret. Fodret under fönstret byttes.

Syllen byttes under logdörren. Jordmassorna mot denna ersattes med makadam. Vid ladugårdens övre hörn i väster, byttes bottensyllen under boddörrarna och fram till knuten. En mindre halvsulning utfördes av det tredje stockvarvet. Knuten kontrolleras och de nedre delarna av knutbrädorna byttes.

Första väggsektionen från väster räknat före arbetena utfördes.

På gaveln mot nordväst gjorde två smärre ilagningar på nionde stockvarvet.

På ladugårdens baksida utfördes framförallt en rad mindre timmerlagningar. Följande arbeten gjordes, beskrivet från väster, sektion för sektion. De utförda lagningarna framgår också av fotografierna. På den första väggsektionen gjordes ett antal smärre lagningar, framförallt i anslutning till stockarnas kanter. I den andra väggsektionen byttes en timmerstock, vidare så kontrollerades och åtgärdades pallningen av golvet.

Andra väggsektionen från väster före arbetet utfördes.

Pågående lagningsarbeten ladugårdens baksida.

Fähuset före åtgärd.

I den tredje väggsektionen så gjordes två lagningar, dels i anslutning till luckan, dels på stocken över golvbjälklaget. I den följande sektionen utfördes ett antal smärre lagning av vankanter och en stock halvsulades.

Den femte väggsektionen (fähusdelen) hade varit föremål för relativt sentida lagningar. Dessa var dock utförda med kortare timmer och plank, vilket gjorde att konstruktionen svackade. För att stadga upp väggen hade två följare monterats. Bitarna i bottensyllen byttes och ersattes med en enda lång sammanhållande stock. Nya grövre följare sattes på samma vägg, både in- och utvändigt. Dörren ut mot tidigare dyngestaden, stadgades med nytt gåtssvård.

Vidare säkrades konstruktionen över det större fönstret i spiltan. Hur detta lämpligen skulle utföras hade varit föremål för diskussion inför arbetena. Det hade bestämts att stocken över fönstret, som i och för sig vara frisk men delad, skulle bytas för att få ett bärande parti. För att kunna utföra detta behövde spiltan eventuellt demonteras. Frågan var problematisk då virket i spiltan och båsen kanske inte skulle klara en demontering. Vid genomförandet valdes istället att lägga en bjälke som jackades in i följarna och som avväxlar delar av tyngden från mellanbjälklaget. Arbetena gick på detta sätt att utföra utan att demontera spiltan. Det nya tillvägagångssättet

Pågående arbeten fähuset.

Pågående arbeten i golvbjälklaget, boden i väster.

fastställdes i samförstånd mellan entreprenör och antikvarie. Vidare så justerades dörren från framsidan in till fähuset.

Ladugårdens konstruktion stadgades även genom vissa insatser på höslinnet. Några av de kapade takstolarna bands samman med nya hanbjälkar. Under höstens arbeten åtgärdades även golvet i boden/ladan längst i väster. Rötskadade delar i golvbjälkar och golv ersattes med friskt virke och vissa massor grävdes ur.

Tillbygget på gaveln hade omfattande rötskador i den timrade delen mot ladugården baksida. Två olika alternativa lösningar diskuterades, antingen att sätta panel, eller att laga väggen. Konstruktivt

sett är timmerväggen bara en fyllnadsvägg mot en hörnstolpe. Detta gjorde att det trots allt vara ett ekonomiskt försvarbart alternativ att timra om väggen. Arbetena behövde inte göras på plats utan kunde utföras i verkstad. Hörnet bands ihop med smidda järn.

Entreprenör: Sydsvensk Byggkultur genom Pierre Bosson.

Slutbesiktning: vårens arbeten avsynades av läns museet den 26 mars. Slutbesiktning genomfördes den 1 oktober 2007, med en efterbesiktning av läns museet i november i samband med att arbetena slutfördes.

Dubbelladugården

2007 års arbeten innefattade även målning av dubbelladugårdens fönster, bågar och foder. Arbetena utfördes av en lokal målning-entreprenör som inte hade någon större vana att arbeta med traditionell linoljefärg och som inte heller var i kontakt med antikvarien innan arbetena startade. Färgen var partiellt för tjockt struken vilket

Tillbyggnaden vid gaveln före åtgärd.

En ny väggsektion timrades i verkstad, här uppställd inför montering.

Gavelspetsen i öster hade rötskador i nederkant och bedömdes generellt vara i för dåligt skick för att kapa den och göra successiva omflyttningar.

Vedboden före åtgärd.

Vedboden och dasset före åtgärd.

Skadad tröskel i vedboden.

gjorde att den skinnade sig, vidare var bågarna återmonterade med krysskruv.

Övriga arbeten

Under året hade fastighetsägaren rödfärgat den loftbod i söder som genomgick timmerlagning 2006 samt tätat skorstenen på "farfarsstugan".

Ettapp 2008

Länsstyrelsen lämnade i januari 2008 beslut om bidrag med högst 65 493 kr inkl. moms i bemyndigandemedel för 2008, dnr 434-16258-07.

2008 års arbeten omfattade stomlagningar på vedboden med det på gaveln tillbyggda dasset samt smärre timmerlagningar på dubbel-ladugården. Arbetena utfördes av firma Sydsvensk Byggnadskultur, Pierre Bosson.

Vedbod och dass

Loftboden som sluter gårdsplanen i söderväst består av en timrad loftbod orienterad i rakt nordsydlig riktning med en tillbyggd vedbod i regelkonstruktion på den södra gaveln. Söder om vedboden finns ett tillbyggt dass med pulpettak.

Under hösten 2008 genomfördes restaureringsarbeten på vedboden och dasset. Bottensyllen på vedbodens framsida i öster och delar av gaveln i söder byttes. Panelen på samma fasader lagades genom att den skarvades i nedkant. Två nya regler monterades på insidan av dessa fasader för att kunna fästa den skarvade panelen.

Arbetena på dasset omfattade byte av den främre bottensyllen, tröskeln samt en lagning av dörrkarmen ner mot sockeln. Vidare renoverades fönstret på gaveln i norr på den timrade boden.

Dubbelladugården

Den långa sammanbyggda ladugården har enbart i ringa mån omfattats av byggnadsvårdsinsatser utförda med stöd av bidrag från länsstyrelsen. De gjorda timmerarbetena på dubbelladugården har koncentrerats till ytterväggen på byggnadens baksida, vid det tidigare hönshuset, där två stockar i skiftesverkskonstruktionen byttes ut.

Entreprenör: Sydsvensk Byggnadskultur, Pierre Bosson

Slutbesiktning: 24 april 2009.

Dräneringsarbeten

Dräneringsarbeten utfördes i anslutning till loftboden, vedboden och dasset. Jordmassor togs bort längs den östra och södra fasaden och ytan återfylldes med makadam.

Vidare har jorden tagit borts längs dubbelladugårdens östra baksida och ersatts med singel/makadam. Ett dräneringsdike iordningställdes genom den vattensjuka delen av betesmarken på ladugårdens baksida och en "övergång" lades med makadam. Vid slutbesiktningen diskuterades om denna åtgärd var tillräckligt och hur man kan förfara för att kreaturen inte ska trampar ner diket, eventuellt kan ett stängsel sättas i anslutning till diket för att styra djuren till övergången. Under denna punkt deltog även Bertil Henriksson, som arrenderar betesmarken och håller djuren, i diskussionen.

Vidare diskuterades hur man kan gå tillväga för att få bort jordmassor i anslutning till trädets rötter vid valvbron, på dubbelladugårdens framsida.

Dräneringsarbetena utfördes av fastighetsägaren.

Sammanfattning

Gårdsmiljön vid Hörjesås Södergård har restaurerats i etapper under åren 2003–2009. Syftet har varit att åtgärda skador för att garantera byggnadernas fortbestånd. Arbetena har gällt det gamla bostadshuset i norr, den så kallade "farfarsstugan". Där har fönstren och spisarna renoverats. Taket har setts över, vissa panel- och stomskador har åtgärdats och verandan har renoverats och målats.

Valvbron på ladugårdens framsida.

Farfarsstugan och den södra loftboden före åtgärd.

Fyra av gårdens fem timrade bodar har restaurerats, timmerlagningar har utförts. Vidare har den gamla ladugården med tillhörande före detta svinhus åtgärdats, fönstren har renoverats och ett antal timmerlagningar har utförts. Golvet i boden i ladugårdens nordvästra del har lagats. Vissa stabiliserande insatser har också gjorts på den gamla ladugården. På dubbelladugården har endast smärre timmerlagning utförts och fönstren har målats.

Parallellt med de av hantverkare utförda byggnadsvårdsinsatserna har fastighetsägaren utfört vissa åtgärder såsom rödfärgning och borttagning av jordmassor mot grund och bottensyll på ett flertal byggnader.

Utvärdering

Arbetena har skett etappvis och i dialog mellan fastighetsägare, entreprenörer, länsstyrelse och antikvarie. Huvudparten av de utförda arbetena har genomförts av snickaren och timmermannen Pierre Bosson som har följt projektet över ett antal år. Resultatet har genomgående varit gott.

Referenser

Arkiv

Jönköpings läns museum. Topografiska arkivet.

Tryckta källor

Agertz, Jan. 2008. *Om ortnamn i Jönköpings län*. Jönköping.

Börjesgård, Britt-Marie. 2010. *Historisk bebyggelseanalys Hörjesås Stom, Hörjeås 2:4 en bebyggelsestudie utifrån kyrkans synhandlingar*. Jönköpings läns museum, byggnadsvårdsrapport 2010:37.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens beslut:se respektive etapp
 Jönköpings läns museums dnr:473/02, 12/04, 328/13
 Beställare:Länsstyrelsen i Jönköpings län
 Fastighetsägare:Bodil Isleau, Ove Eliasson
 Byggherre och projektledare:Bodil och Gunnar Iselau
 Fönsterrenovering:Högländets fönsterhantverkare,
 Lars Wiktorsson, Eksjö
 Murarbeten:STEMA, Stefan o Marie Mu-
 rare AB, Sävsjö
 TimmerarbetenByggnadsvård Birkalund / Syd-
 svensk Byggnadskultur gnm
 Pierre Bosson
 Antikvarisk kontrollant:Britt-Marie Börjesgård
 Rapportansvarig:Britt-Marie Börjesgård
 Foto:Britt-Marie Börjesgård
 Slutbesiktning:se respektive etapp
 Län:Jönköpings län
 Kommun:Vetlanda kommun
 Socken:Ramkvilla socken
 Fastighetsbeteckning:Hörjesås 2:4
 Belägenhet digitala kartan:63F 3aN

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Bilaga 1

Fotografier tagna över tid vid under arbete och vid respektive slutbesiktning.

Etapp 2003 – fönster och spisar

Ett fönster i ladugården restaurerades i samband med att farfarsstugans fönster åtgärdades.

Översiktsbild av farfarsstugan med restaurerade fönster.

Till vänster: Ytterdörrarna målades i en grön kulör efter en enkel färgundersökning.
Ovan: Ett av de målade och restaurerade fönstren.

Till vänster: Den öppna spisen i salen vid slutbesiktningen i november 2003.
Ovan: Vid efterbesiktningen, våren 2004, hade murstocken i stort sett torkat.

Till vänster: rörspisen i kammar.
Ovan: detalj av den lagade spishyllan.

Putslagning vid spjället i köket.

Nischen har återställts efter undersökningen av ugnen.

Den öppna spisen i kammaren på övervåningen.

Detalj av den lagade spiskupan.

Murstocken på vinden är lagad mot taket och omputsad.

Vid köksinredningens möte mot väggen syntes tydligt hur sned yttervägen var.

*Ettapp 2004 – fasad farfarsstugan,
timmerlagningar svinhus m.m.*

Den övre delen av följaren fästes i mellanväggen med järn och fransk bult.

Ovan och till vänster, bilder från arbetets genomförande. De avsågade knutskallarna har gjort att väggen har förlorat sin låsning i sidled. Den gamla köksdörren fanns bevarad bakom panelen. Gåtsvärdet till höger om dörren indikerar att den ursprungliga dörren har varit lägre.

Vid besiktning i juni 2004 återstod att återspika enstaka panelbräda. Den bytta läkten var ännu inte målade.

Den åtgärdade väggen hösten 2004, efter att den har rödfärgats.

Ovan lagningar bodens baksida, samt den bytta panelen på det tillbyggda garaget, till vänster detaljbilder av lagningarna. Bo Ejenfors, länsstyrelsen, inspekterar.

Timmerlagningar gaveln mot ladugården, den nedre timmerstocken är en fyllnadsbit.

Lagningarna från insidan.

Gaveln mot ladugården, till höger i bild fastighetsägare Ove Eliasson och timmerman Pierre Bosson.

En ny bottensyll sattes på framsidan.

En stock byttes i mellanväggen, mellan boden och garaget. I bakgrunden syns också den nya panelen på bakväggen.

Hängrännor monterades på respektive takfall.

Etapp 2005 – vagnboden

Detalj långsidan och knuten mot nordost.

Bottensyllen byttes på långsidan mot nordost, panelen på den östra gaveln lagades.

Gaveln mot öster.

På den västra gaveln byttes stora delar av bottensyllen.

Översikt, nordöstra långsidan och västra gaveln.

Knuten i sydost förstärktes med följare och byggdes in i knutlådor.

Hela bottensyllen byttes på nordöstra långsidan, här utgör den tröskel vid boddörrarna.

Lagningarna från insidan.

Följare sattes både ut- och invändigt i anslutning till knuten i sydost.

Ettapp 2006 – loftboden vid gårdsplanen

Knuten mot öster och bodens baksidan genomgick en omfattande lagning

Stora delar av bottensyllen byttes på bodens framsida.

Enstaka knutskallar lagades och en ny knutlåda sattes vid knuten i väster.

Västra gaveln efter att panelen har återställts.

Översikt av den lagade gaveln i öster innan panelen återsattes.

Lagningen från insidan.

Översikt från nordost, panelen är återsatt.

Lagningen på västra gaveln från insidan.

Ettapp 2007 – ladugården

Den nytimrade väggen på det tidigare svinhuset, numera garage. Bo Ejenfors, länsstyrelsen vid delbesiktning.

Den nytimrade väggen från insidan.

Ladugårdens baksida med lagningarna i fähusdelen, foto från juni 2015.

Utförda lagningar på ladugårdens baksida, första sektionen från väster.

Utförda lagningar på ladugårdens baksida, andra sektionen från väster.

Utförda lagningar på ladugårdens baksida, tredje sektionen från väster.

Lagning av väggen i fähusdelen.

Lagning och förstärkning av väggen i anslutning till båsinredning.

Lagning av ytterväggen i anslutning till i kätten mot norr.

Motsvarande lagning från utsidan.

Utvändigt satt följare i fähusdelen.

Bottensyllen i anslutning till logdörrarna byttes.

Lagning vid vagnboden och knuten mot nordväst.

Golvet i vagnboden i norr, foto från juni 2015.

Gavelspetsen på östra gaveln.

Lagade hanbjälkar på höslinnet.

*Etapp 2008 – vedbod och dass,
dubbelladugården*

Den nystrukna rödfärgade panelen är den del som är bytt.

Panellagningarna från insidan. Nya tvärgående plankor monterades för att kunna lägga horisontella skarvar där de var befogade.

Tröskeln in till vedboden byttes.

Tröskeln från insidan.

Dassets tröskel och nederdelarna av stolparna i dörrömfattningen byttes.

Lagad nederdel, hörnstolpe inne i dasset.

Lagning vid tröskel och angränsande stolpe i dasset.

På dubbelladugårdens baksida grävdes ett dike och en trumma lades under en uppfylld övergång att få en bättre vattenavrinning.

Två timmerstockar i skiftesverkskonstruktionen byttes på ladugårdens baksida i anslutning till det tidigare hönshuset.

Gårdsmiljön vid Hörjesås Södregård har genomgått en rad restaureringsåtgärder under åren 2003–2009. Arbetena har i stor utstäckning varit timringsarbeten, med lagningar av timmerstommarna på ett av boningshusen samt äldre ladugård och uthus.

